

ONGELMALLINEN KOKONAISESITYS

Ari Salminen & Kari Kuoppala: Julkisvalta, byrokratia, organisaatio. Otava. Keuruu 1985. 149 s.

Vaasan korkeakoulun julkishallinnon vt. professorin Ari Salmisen ja julkishallinnon assistentin Kari Kuoppalan teos on heidän ilmoituksensa mukaan

kuvaus »hallintoa ja organisaatiota koskevasta ajattelusta ja sen historiallisesta kehityksestä julkisvallan ja julkishallinnon näkökulmasta». »Olemme pyrkineet valaisemaan julkisen vallan ja hallinnon muutosta kahden periaatteen varassa: toisaalta hallinnon ja organisaation ajattelusuuntauksia on keskeisesti alkuperäisteoksiin nojautumalla arvioitu pitkän historiallisen kehityksen kautta, ja toisaalta hallintoa ja organisaatiota koskevan monipuolisen kuvan muodostamiseksi tarkastelu on ulotettu eri oppialoille, kuten valtion, talouden ja oikeuden tutkimukseen.» (s. 7)

Kirjan takakannessa kustantaja luonnehtii teosta seuraavasti: »Ensimmäinen suomenkielinen kokonaisuus hallintoa ja organisaatiota koskevasta ajattelusta. Teos kokoaa ajatteluperinteen usean sadan vuoden ajalta ja laajentaa tarkastelun monipuolisen kuvan muodostamiseksi eri aloille, esimerkiksi valtion, talouden ja oikeuden tutkimukseen.» Ja vielä yksi kirjan luonnehdinta. Epilogissa (s. 127) kirjoittajat sanovat: »Tavoitteena on ollut hallinnon ymmärtäminen oppihistorian kautta. Ajattelun merkitystä ei haluttu korostaa ylihistoriallisena tekijänä, vaan *lukijan on ajateltu arvioivan esitettyä teoriakehitystä historiallisten tilanteiden taustaa vasten*. Yhteiskunnan muutos vaikuttaa ajattelun kehitykseen ja suuntaa sitä joskus kokonaan uusille alueille.» (Kursivointi J.V.)

Edellä siteeratut kirjan tarkoitusta ja luonnetta kuvaavat ilmaisut kertovat varsin pitkälle siitä mistä teoksessa on kyse. Hiukan yli sadassa sivussa Platonista ja Aristoteleesta Machiavelliin, Hobbesista, Lockesta ja Benthamista Smithiin ja Milliin, Montesquieusta Rousseauhin, Hegelistä Snellmaniin, Marxiin ja Leniniin, Weberistä Keynesiin ja Kelseniin sekä sitten 1900-luvun varsinaisiin hallinto- ja organisaatioteoreetikoihin. Ja kaikki tämä niin, että »sisällön ymmärtäminen ei edellytä laajoja esitietoja hallinnon ja organisaation teoriasta» (s. 7) mutta »lukijan on ajateltu arvioivan esitettyä teoriakehitystä historiallisten tilanteiden valossa» (s. 127). Varsin hyvät historialliset tiedot lukijalla siis kuitenkin olisi oltava!

Salmisen ja Kuoppalan teoksen arvioijan ei ole aivan helppoa ymmärtää, miksi tekijät ovat ryhtyneet tämänkaltaiseen yritykseen, joka itseasiassa on jo ennalta tuomittu ainakin osittain epäonnistumaan. Eihän kertakaikkiaan ole minkäänlaista mahdollisuutta käsitellä runsaassa sadassa sivussa tuollaista määrää filosofeja, talusteoreetikkoja, oikeusteoreetikkoja, yhteiskuntatieteen suuria klassikkoja ja vielä sitten 1900-luvun hallinto- ja organisaatioteoreetikkoja siten, että heidän ajatuksiaan kyettäisiin esittelemään vähänkään yksityiskohtaisesti, ymmärrettävästi ja oman aikansa ajattelun ja yhteiskuntatodellisuuden peruskysymyksiin sitoen. Valittu valtava laaja-alaisuus merkitsee nyt väistämättä sitä, että eri ajattelijoiden ajatuksia voidaan esitellä vain hyvin pinnallisella ja eklektisellä tavalla. Esimerkkejä tyhjistä lauseista

ja pinnallisuuksista voisi teoksesta poimia runsaasti.

Salmisella ja Kuoppalalla on varmaan ollut lähtökohtanaan se ajatus, että maassamme ei ole yhtään hyvää hallintoajattelun kehitystä kuvaavaa teosta, mikä onkin ilmiselvä puute alan koulutuksessa. He ovat yrittäneet kertaheittolla ratkaista asian tuottamalla tekstin, jossa on esitelty suuri joukko merkittäviä ajattelijoita lähinnä kronologisessa järjestyksessä. Ratkaisu on valitettava, sillä hallintoajattelun kehitys ei näin kyllä tule ymmärrettäväksi. Varhaisista klassikoista ei teoksessa ehditä saada irti paljoakaan. Hyödyllistä on se, että opiskelijat saavat tiedot suurten ajattelijoiden elinajoista ja pääteoksista, mutta kun heidän ideoidensa esittelyä ei sidota mihinkään, ne jäävät liian usein kyllä melkoisen käsittämättömiksi. Sama koskee talous- ja oikeusteoreetikkoja. Mielestäni ei ole ollut onnistunut ratkaisu lähteä esittelemään laajoja valtio-, talous- ja oikeusfilosofian ajattelusuuntia, joihin perehtyminen vaatii valtavasti aikaa. He olisivat mielestäni menelleet viisaasti jos olisivat rajoittuneet vain teoksen viimeisen luvun, »Hallinto- ja organisaatiosuuntaukset 1900-luvulla», aihepiiriin ja samalla laajentaneet ja syventäneet nyt noin nelikymmenvuiseksi jäänyttä lukua. Jo sen kirjoittaminen todella hyvin olisi ollut haastava mutta samalla tärkeä tehtävä.

On perin ikävää kirjoittaa näin kriittisesti teoksesta, jonka *tarkoitus on hyvä ja johon sisältyy tietenkkin myös hyödyllistä tietoutta*. Lähdeluettelo on hyvä, samoin eräät 1900-luvun ajattelijoiden ideoiden kuvaukset. Mutta liian paljon on pinnallisuutta ja epäselvyyttä – valitettavasti. Sanotusta huolimatta kirja kannattaa lukea. Yritys on hyvä, ja käsikirjatyyppisenä sillä on varmasti paljon käyttöä alan opetuksessa ja opiskelussa.

Juha Vartola